

Врз основа на член 25 и член 47 од Статутот на Институтот на овластени ревизори на Република Северна Македонија (ИОРПСМ), а во врска со член 19 став (1) точка 2 од Законот за ревизија (Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10, 135/11, 188/13, 43/14, 138/14, 145/15, 192/15, 23/16 и 83/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 122/21), Управниот одбор на ИОРПСМ по предлог на Комисијата за образование, обука и публикации, на својата седница одржана на 22.12.2021 година ја усвои следната

ПРОГРАМА ЗА ПОЛАГАЊЕ НА ИСПИТ ЗА СТЕКНУВАЊЕ НА ЗВАЊЕТО РЕВИЗОР

НИВО 1

I. ФИНАНСИСКО СМЕТКОВОДСТВО

- 1. Содржина и цел на финансиското известување**
  - 1.1 Вовед во сметководството
  - 1.2 Регулаторна рамка
- 2. Квалитативни карактеристики на финансиските информации и основи на сметководството**
  - 2.1 Сметководствени принципи
- 3. Употреба на двојното книжење и сметководствени системи**
  - 3.1 Извори, евиденции и книги за основна евиденција
  - 3.2 Сметководство на главна книга и принципот на двојно сметководство
  - 3.3 Од бруто биланс до финансиски извештаи
- 4. Евидентирање на трансакции и настани**
  - 4.1 Данок на промет - ДДВ
  - 4.2 Залихи
  - 4.3 Материјални нетековни средства
  - 4.4 Нематеријални нетековни средства
  - 4.5 Однапред пресметани трошоци – ПВР и Однапред платени трошоци - АВР
  - 4.6 Ненаплатливи побарувања и исправка на вредноста
  - 4.7 Резервирања и неизвесни обврски
- 5. Подготовка на бруто билансот**
  - 5.1 Синтетички сметки
  - 5.2 Усогласување на сметката во банка
  - 5.3 Корекција на грешка
  - 5.4 Подготовка на финансиски извештаи за трговци поединци

6. Подготовка на основните финансиски извештаи

- 6.1 Некомплетна евиденција
- 6.2 Партнерства
- 6.3 Вовед во сметководството на трговски друштва
- 6.4 Подготовка на финансиски извештаи за трговски друштва
- 6.5 Настани по периодот на известување
- 6.6 Извештај за парични текови

7. Различни теми

- 7.1 Информатичка технологија

II. РЕВИЗИЈА 1

1. Рамка и регулатива во ревизијата

- 1.1. Концепт на ревизија и други ангажмани за уверување
  - 1.1.1. Цел и основни принципи на ангажманите за надворешна ревизија
  - 1.1.2. Концепт на отчетност, управување и застапување
  - 1.1.3. Дефинирање и цели на ангажмани за уверување
  - 1.1.4. Елементи и видови на ангажмани за уверување
  - 1.1.5. Услуги за уверување и известување
- 1.2. Надворешни ревизии
  - 1.2.1. Законско регулирање на надворешната ревизија – Закон за ревизија
  - 1.2.2. Професионално регулирање на надворешната ревизија – Меѓународни стандарди за ревизија на Меѓународна федерација на сметководители
  - 1.2.3. Контрола на квалитет на надворешната ревизија
  - 1.2.4. Надзор над надворешната ревизија
  - 1.2.5. Ограничувања на надворешната ревизија
- 1.3. Корпоративно управување
  - 1.3.1. Кодекс на корпоративно управување
  - 1.3.2. Одбор за ревизија
  - 1.3.3. Ефективност на внатрешната контрола во управувањето со ризикот
  - 1.3.4. Комуницирање со оние кои се задолжени за управувањето
- 1.4. Професионална етика и Кодексот на етика на професионални сметководители на МФС
  - 1.4.1. Основни принципи на професионална етика
  - 1.4.2. Концепциска рамка на кодексот на етика – закани по основните принципи, оценка на значајноста на законите и заштитни мерки
  - 1.4.3. Независност на ревизорот
  - 1.4.4. Прифаќање на назначување за ревизија
  - 1.4.5. Согласновање со условите на ангажманот

2. Планирање и оценка на ризикот

- 2.1. Стекнување, прифаќање и продолжување на ревизорскиот ангажман
  - 2.1.1. Процес на селектирање на клиент за ревизија
  - 2.1.2. Писмо за ревизорско ангажирање – значајност, цел и содржина
  - 2.1.3. Контрола на квалитет на ниво на друштво за ревизија
  - 2.1.4. Контрола на квалитет на ниво на поединечен ревизорски ангажман
- 2.2. Цели и основни принципи при планирање на ревизијата
- 2.3. Оценка на ревизорскиот ризик
  - 2.3.1. Професионален скептицизам и професионално расудување
  - 2.3.2. Компоненти на ревизорскиот ризик
  - 2.3.3. Материјалност
- 2.4. Оценка на ризикот од материјално погрешно прикажување
- 2.5. Одговор на ревизорот на оценетиот ризик
- 2.6. Разбирање на ентитетот, неговото окружување и применливата рамка за финансиско известување
  - 2.6.1. Запознавање со клиентот, неговото окружување, законската регулатива и применливата рамка за финансиско известување
  - 2.6.2. Аналитички постапки – видови на аналитички постапки и цели за кои се користат
  - 2.6.3. Користење на аналитички постапки при планирање на ревизијата
- 2.7. Измами, закони и регулативи
  - 2.7.1. Дефинирање на измами, грешки и фактори на ризик од измами
  - 2.7.2. Елементи на триаголникот на измами
  - 2.7.3. Фактори на ризик од измами поврзани со елементите од триаголникот на измами
  - 2.7.4. Влијанието на измамите и погрешните прикажувања на ревизорската стратегија и делокругот на ревизијата
  - 2.7.5. Одговорност на внатрешните и надворешните ревизори во спречување и откривање на измами и грешки
  - 2.7.6. Документирање на измамите
- 2.8. Документирање на оценката на ризикот
- 2.9. Планирање на ревизијата и документирање
  - 2.9.1. Потребата и придобивките од планирање на ревизијата
  - 2.9.2. Развој на ревизорска стратегија и план за ревизија

3. Внатрешна контрола

- 3.1. Системи на внатрешна контрола
  - 3.1.1. Елементи на системот на внатрешна контрола
  - 3.1.2. Ограничувања на сметководствениот систем и системот на контрола
- 3.2. Користење на оценката на системите на внатрешна контрола од страна на ревизорите
  - 3.2.1. Документирање на сметководствениот систем и системот на контрола

- 3.2.2. Наративен опис
- 3.2.3. Дијаграм на тек
- 3.2.4. Прашалник за внатрешна контрола
- 3.3. Оценка на компонентите на внатрешната контрола
  - 3.3.1. Тестови на контроли
  - 3.3.2. Систем на набавка
  - 3.3.3. Систем на залихи
  - 3.3.4. Систем на плаќања преку банка и благајна
  - 3.3.5. Систем за плати
  - 3.3.6. Приходи и капитални расходи
  - 3.3.7. Тестови на контроли и суштински тестирања
  - 3.3.8. Ревидирање на оценката на ризикот, ревизорската стратегија и планот за ревизија
  - 3.3.9. Комуницирање за слабостите во внатрешната контрола
- 3.4. Известување за внатрешната контрола
- 3.5. Внатрешна ревизија и управување и разлика помеѓу надворешната ревизија и внатрешната ревизија
- 3.6. Делокруг на функцијата внатрешна ревизија, внатрешна ревизија како надворешна услуга (аутсорсинг) и задачи на внатрешната ревизија
- 3.7. Внатрешни контроли во ИТ окружување

4. Ревизорски докази

- 4.1. Тврдења и ревизорски докази
- 4.2. Ревизорски постапки
- 4.3. Суштински тестирања
- 4.4. Аналитички постапки и тврдења за финансиски извештаи
- 4.5. Сметководствени проценки
- 4.6. Примерок во ревизијата и други алатки за тестирање
- 4.7. Ревизија на специфични ставки
- 4.8. Автоматизирани алатки и техники
- 4.9. Користење на работа од други ревизори
- 4.10. Користење на работа од други на експерти во тимот
- 4.11. Користење на работа од внатрешни ревизори
- 4.12. Примена на ревизорски постапки на непрофитни организации

5. Нетековни средства

6. Залихи

7. Побарувања од купувачи

8. Пари во банка и благајна

9. Обврски, капитал и примања на директорите

10. Непрофитни организации

11. Проверка и известување

- 11.1. Последователни настани

- 11.2. Континуитет
- 11.3. Писмени изјави од раководството
- 11.4. Завршување со ревизијата и конечна проверка

12. Извештаи

- 12.1. Извештаи за ревизија
  - 12.1.1. Извештај на ревизорот за финансиските извештаи
  - 12.1.2. Ревизорски извештај со немодифицирано мислење
  - 12.1.3. Основни елементи на ревизорскиот извештај
  - 12.1.4. Клучни ревизорски прашања
  - 12.1.5. Пасус за нагласување на прашање и други пасуси во ревизорскиот извештај
  - 12.1.6. Ревизорски извештај со модифицирано мислење
  - 12.1.7. Комуницирање со оние кои се задолжени за управувањето
  - 12.1.8. Извештајот на ревизорот како алатка за комуникација
  - 12.1.9. Јаз во очекувања
- 12.2. Известување до раководството

13. Вештини за вработување и технолошки вештини

- 13.1. Користење на компјутерски технологии за ефикасен пристап и обработка на релевантни информации
- 13.2. Ефективно презентирање на податоци и информации со користење на адекватни алатки

III. УПРАВУВАЧКО СМЕТКОВОДСТВО

1. Природата и целите на трошочното и управувачкото сметководство

- 1.1. Информации за раководството
  - 1.1.1. Податоци и информации
  - 1.1.2. Особини на добрите информации
  - 1.1.3. Зошто се важни информациите?
  - 1.1.4. Финансиски и нефинансиски информации
- 1.2. Планирање, контрола и донесување одлуки
  - 1.2.1. Планирање
  - 1.2.2. Цели на организацијата
  - 1.2.3. Стратегија и организациска структура
  - 1.2.4. Долгорочно стратешко планирање
  - 1.2.5. Краткорочно тактичко планирање
  - 1.2.6. Контрола
  - 1.2.7. Донесување одлуки
  - 1.2.8. Системи за контрола на раководството
  - 1.2.9. Информации на стратешко, тактичко и оперативно ниво

- 1.3. Финансиско сметководство, сметководство на трошоци и управувачко сметководство
  - 1.3.1. Финансиски извештаи и извештаи за раководството
  - 1.3.2. Сметки за трошоци
- 1.4. Презентирање на информациите до раководството
  - 1.4.1. Извештаи
  - 1.4.2. Главни карактеристики на еден извештај
  - 1.4.3. Формат на извештајот

2. Класификација, однесување и намена на трошоците

- 2.1. Класификација на трошоците
  - 2.1.1. Вкупни трошоци на производ/услуга
  - 2.1.2. Директни трошоци и индиректни трошоци
    - 2.1.2.1. Материјали, труд и трошоци
    - 2.1.2.2. Анализа на вкупните трошоци
    - 2.1.2.3. Директен материјал
    - 2.1.2.4. Директен труд
    - 2.1.2.5. Директни трошоци
    - 2.1.2.6. Општи трошоци на производство
    - 2.1.2.7. Административни општи трошоци
    - 2.1.2.8. Продажни општи трошоци
    - 2.1.2.9. Општи трошоци за дистрибуција
  - 2.1.3. Функционални трошоци
    - 2.1.3.1. Класификација според функција
    - 2.1.3.2. Полн трошок на продажба
    - 2.1.3.3. Функционални трошоци
  - 2.1.4. Фиксни трошоци и варијабилни трошоци
  - 2.1.5. Производствени и непроизводствени трошоци
  - 2.1.6. Други класификации на трошоци
  - 2.1.7. Трошочни единици, трошочни објекти и центри на одговорност
    - 2.1.7.1. Трошочни центри
    - 2.1.7.2. Трошочни единици
    - 2.1.7.3. Трошочни објекти
    - 2.1.7.4. Профитни центри
    - 2.1.7.5. Профитни центри
    - 2.1.7.6. Вложувачки центри
    - 2.1.7.7. Центри на одговорност
- 2.2. Однесување на трошоците
  - 2.2.1. Вовед во однесување на трошоците
    - 2.2.1.1. Однесување на трошоците и доенсување на одлуки
    - 2.2.1.2. Однесување на трошоците и контрола врз трошоците
    - 2.2.1.3. Однесување на трошоците и буџетирање

- 2.2.1.4. Однесување на трошоците и нивоа на активност
- 2.2.1.5. Принципи на однесување на трошоците
- 2.2.2. Начини на однесување на трошоците
  - 2.2.2.1. Фиксни трошоци
  - 2.2.2.2. Скалести трошоци
  - 2.2.2.3. Варијабилни трошоци
  - 2.2.2.4. Нелинеарни или криволиниски варијабилни трошоци
  - 2.2.2.5. Полуваријабилни трошоци (или полуфиксни трошоци или мешани трошоци)
  - 2.2.2.6. Други начини на однесување на трошоците
  - 2.2.2.7. Однесување на трошоци и вкупни трошоци и трошоци по единица
  - 2.2.2.8. Претпоставки во врска со однесувањето на трошоците
- 2.2.3. Определување на фиксни и варијабилни елементи на полуваријабилните трошоци
  - 2.2.3.1. Анализирање на трошоците
  - 2.2.3.2. Метода високо-ниско

3. Деловна математика и компјутерски табели

3.1. Корелација и регресија; очекувани вредности

- 3.1.1. Корелација
  - 3.1.1.1. Вовед
  - 3.1.1.2. Графикони на растурање
  - 3.1.1.3. Степен на корелација
- 3.1.2. Коефициент на корелација и коефициент на детерминација
  - 3.1.2.1. Коефициент на корелација
  - 3.1.2.2. Корелација во временски серии
  - 3.1.2.3. Коефициент на детерминација
  - 3.1.2.4. Корелација и каузалност
- 3.1.3. Линии на најдобро прилагодување
  - 3.1.3.1. Линеарен однос
  - 3.1.3.2. Проценка на равенка на линијата на најдобро прилагодување
- 3.1.4. Метода на најмали квадрати на линеарната регресиона анализа
  - 3.1.4.1. Вовед
  - 3.1.4.2. Најмали квадрати
  - 3.1.4.3. Линии на регресија и временски серии
- 3.1.5. Веродостојност на прогнозите на регресионата анализа
- 3.1.6. Очекувани вредности
- 3.1.7. Очекување и одлучување
  - 3.1.7.1. Одлучување
  - 3.1.7.2. Табели на исплатливост
  - 3.1.7.3. Ограничувања на очекуваните вредности

3.2. Табели

- 3.2.1. Карактеристики и функции на табеларни пресметки
- 3.2.2. Основни знаења
- 3.2.3. Конструкција на табеларни пресметки
- 3.2.4. Формули со услови
- 3.2.5. Дијаграми и графикони
- 3.2.6. Формат и изглед на табеларна пресметка
- 3.2.7. Други прашања: печатење, контроли, користење табеларни пресметки со вординтер софтвер за обработка
- 3.2.8. Тридимензионални табеларни пресметки
- 3.2.9. Макроа
- 3.2.10. Предности и недостатоци на софтвер за табеларни пресметки
- 3.2.11. Користи од софтвер за табеларни пресметки

4. Техники на трошоочно сметководство

4.1. Трошоци за материјали

- 4.1.1. Што е контрола на залихи?
- 4.1.2. Нарачување, прием и издавање на сировини
- 4.1.3. Складирање на сировини
  - 4.1.3.1. Цели на складирањето на материјали
  - 4.1.3.2. Евидентирање на нивоата на залиха
  - 4.1.3.3. Идентификација на материјали: шифри на залихи
  - 4.1.3.4. Броење на залихите
- 4.1.4. Контролни нивоа на залихите
  - 4.1.4.1. Трошоци на залиха
  - 4.1.4.2. Контролни нивоа на залихите
  - 4.1.4.3. Оптимална количина на нарачка
  - 4.1.4.4. Количински попусти
  - 4.1.4.5. Други системи за контрола на залихи и повторно нарачување

4.2. Трошоци за труд

- 4.2.1. Мерење активност на работна сила
  - 4.2.1.1. Производство и продуктивност
  - 4.2.1.2. Планирање и контрола на производството и продуктивноста
  - 4.2.1.3. Продуктивноста и нејзиниот ефект на трошокот
  - 4.2.1.4. Коефициенти на ефикасност, капацитет и обем на производство
- 4.2.2. Методи на наградување
  - 4.2.2.1. Работа платена по време
  - 4.2.2.2. Планови за работа по норма
  - 4.2.2.3. Планови за бонус/стимулација
  - 4.2.2.4. Систем на висока дневна стапка
  - 4.2.2.5. Планови за поединечни бонуси

- 4.2.2.6. Планови за групен бонус
- 4.2.2.7. Планови за делење на добивката
- 4.2.3. Евидентирање на трошоците за работна сила
  - 4.2.3.1. Организација за контролирање и мерење на трошоците за работна сила
  - 4.2.3.2. Одделот за персонал
  - 4.2.3.3. Оддел за планирање на производство
  - 4.2.3.4. Оддел за контролирање на времето
  - 4.2.3.5. Време на присуство
  - 4.2.3.6. Времето на порачката
  - 4.2.3.7. Плата
  - 4.2.3.8. Неискористено време
  - 4.2.3.9. Оддел за надници
  - 4.2.3.10. Оддел за сметководство на трошоци
  - 4.2.3.11. Коефициент на неискористено време
- 4.2.4. Обрт на работната сила
- 4.2.5. Сметководство на трошоци за работна сила
- 4.3. Општи трошоци и апсорпциона метода
  - 4.3.1. Општи трошоци
  - 4.3.2. Апсорпциона метода за пресметка на трошоци
  - 4.3.3. Алокација на општи трошоци
  - 4.3.4. Разграничување на општите трошоци
  - 4.3.5. Апсорпција на општи трошоци
  - 4.3.6. Покриени стапки на апсорпција и стапки на апсорпција по оддел
  - 4.3.7. Повеќе и помалку апсорпција на општи трошоци
  - 4.3.8. Книжења во главни книга кои се однесуваат на општи трошоци
  - 4.3.9. Непроизводствени општи трошоци
- 4.4. Апсорпциона метода и метода на гранични трошоци
  - 4.4.1. Гранични трошоци и метода на гранични трошоци
  - 4.4.2. Принципи на методата на гранични трошоци
  - 4.4.3. Метода на гранични трошоци и апсорпциона метода за пресметка на трошоци и пресметка на добивка
  - 4.4.4. Усогласување добивки
  - 4.4.5. Метода на гранични трошоци наспроти апсорпциона метода
- 4.5. Определување на трошоци при процесно производство
  - 4.5.1. Основи на методата за пресметка на трошоци при процесно производство
  - 4.5.2. Загуби кај методата за пресметка на трошоци при процесно производство
  - 4.5.3. Загуби кои вклучуваат трошок за ослободување од отпадок
  - 4.5.4. Вреднување на крајната залиха на производство во тек
  - 4.5.5. Вреднување на почетната залиха на производство во тек: ФИФО метод
  - 4.5.6. Вреднување на почетната залиха на производство во тек: метода на просечни трошоци

- 4.6. Определување на трошоци при процесно производство, заеднички производи и споредни производи
  - 4.6.1. Заеднички и споредни производи
  - 4.6.2. Постапување со заеднички трошоци
  - 4.6.3. Заедничките производи во сметките за процесот
  - 4.6.4. Сметководство за споредни производи
- 4.7. Определување на трошоци при поединечно производство, група производи и услуги
  - 4.7.1. Методи на пресметка на трошоци
  - 4.7.2. Пресметка на трошоци при поединечно производство
    - 4.7.2.1. Вовед
    - 4.7.2.2. Постапка на извршување на поединечното производство
    - 4.7.2.3. Работни налози
    - 4.7.2.4. Информации за трошоците за порачка
    - 4.7.2.5. Трошоци за исправка
    - 4.7.2.6. Производство во тек
    - 4.7.2.7. Определување цена на порачката
    - 4.7.2.8. Определување на трошоци при поединечно производство и комјутеризацијата
    - 4.7.2.9. Пресметка на трошоци при поединечно производство за интерни услуги
  - 4.7.3. Пресметка на трошоци при производство на група на производи
  - 4.7.4. Пресметка на трошоци на услуги
    - 4.7.4.1. Што е пресметка на трошоци на услуги?
    - 4.7.4.2. Пресметка на трошоци на услуги наспроти пресметка на трошоци на производи
    - 4.7.4.3. Специфични карактеристики на услугите
    - 4.7.4.4. Мерила на трошочна единица
    - 4.7.4.5. Анализа на трошоците на услугите
    - 4.7.4.6. Анализа на трошоците на услугите во ситуација на интерни услуги
    - 4.7.4.7. Корисност на пресметката на трошоци на услуги за услуги кои не остваруваат приход
    - 4.7.4.8. Анализа на трошоците на услугите о ситуации на услужни дејности

5. Буџетирање и метода на стандардни трошоци

- 5.1. Буџетирање
  - 5.1.1. Системи за сметководствено планирање и контрола
  - 5.1.2. Подготовка на буџетите
  - 5.1.3. Буџет на продажба
  - 5.1.4. Буџет на производство и поврзани буџети
  - 5.1.5. Фиксни и флексибилни буџети
  - 5.1.6. Подготовка на флексибилни буџети
  - 5.1.7. Флексибилни буџети и буџетска контрола
- 5.2. Метода на стандардни трошоци

- 5.2.1. Што е определување на стандардни трошоци
- 5.2.2. Определување на стандарди
- 5.3. Основна анализа на отстапувањето
  - 5.3.1. Отстапувања
  - 5.3.2. Отстапувања на трошоците за директни материјали
  - 5.3.3. Отстапувања на трошоците за директен труд
  - 5.3.4. Отстапувања на варијабилните општи трошоци на производство
  - 5.3.5. Отстапувања на фиксните општи трошоци на производство
  - 5.3.6. Причини за отстапувања на трошоците
  - 5.3.7. Значење на отстапувањата на трошоците
- 5.4. Понатамошна анализа на отстапувањето
  - 5.4.1. Отстапување од продажбите
  - 5.4.2. Извештаи за работењето
  - 5.4.3. Отстапувања во системот на стандардни гранични трошоци за пресметка на трошоци
  - 5.4.4. Добивање на фактички податоци врз основа на деталите за стандардните трошоци и отстапувања

6. Техники за донесување на краткорочни одлуки

- 6.1. Анализа на трошоци-обем-добивка
  - 6.1.1. ТОД анализа и праг на рентабилност
  - 6.1.2. Коефициент на контрибутивна маржа во однос на продажба
  - 6.1.3. Граница на сигурност
  - 6.1.4. Пресметки за рентабилност и целна добивка
  - 6.1.5. Графикон на рентабилност, графикон на контрибутивна маржа и графикон на добивка/обем
  - 6.1.6. Ограничувања на ТОД анализата
- 6.2. Метода на релевантни трошоци и донесување на одлуки
  - 6.2.1. Релевантни трошоци
  - 6.2.2. Одлуки за избор на производ (производен микс)
- 6.3. Линеарно програмирање
  - 6.3.1. Проблем
  - 6.3.2. Формулирање на проблем
  - 6.3.3. Графички модел
  - 6.3.4. Наоѓање на најдобро решение
  - 6.3.5. Графичка метода со користење систем равенки

IV. ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

A. ДАНОЧЕН СИСТЕМ

1. Данок на личен доход

- 1.1 Предмет на оданочување
- 1.2 Даночен обврзник
- 1.2 Даночен должник
- 1.3 Даночна основа
- 1.4 Даночна стапка/и
- 1.5 Ослободувања
- 1.6 Одбегнување на двојното оданочување
- 1.7 Аконтација на данокот
- 1.8 Годишен данок
- 1.9 Утврдување, пресметување и плаќање на данок на одделните видови на доход
  - 1.9.1 Доход од работа
  - 1.9.2 Доход од самостојна дејност
  - 1.9.3 Доход од авторски и сродни права
  - 1.9.4 Доход од продажба на сопствени земјоделски производи
  - 1.9.5 Доход од права од индустриска сопственост
  - 1.9.6 Доход од закуп и подзакуп
  - 1.9.7 Доход од капитал
  - 1.9.8 Капитални добивки
  - 1.9.9 Добивки од игри на среќа
  - 1.9.10 Доход од осигурување
  - 1.9.11 Друг доход
- 1.10. Посебна постапка за утврдување данок (непријавен доход) и гаранција

2. Данок на добивка

- 2.1 Даночен обврзник
- 2.2 Даночна основа
  - 2.2.1 Финансиски резултат (брuto добивка/загуба)
  - 2.2.2 Непризнаени расходи и помалку искажани приходи
  - 2.2.3 Трансферни цени и извештаи
- 2.3 Даночни олеснувања и ослободувања
  - 2.3.1 Реинвестирана добивка
  - 2.3.2 Даночна загуба
  - 2.3.3 Даночни кредити
  - 2.3.4 Донации во спортот
- 2.4 Одбегнување на двојно оданочување
- 2.5 Утврдување и наплата (даночен период, аконтации и годишен данок)
- 2.6 Задржан данок (withholding tax)

- 2.7 Данок на исплатена дивиденда, данок при пренос на ревалоризациони резерви во задржана добивка и данок при престанување на условите за даночно ослободување
- 2.8 Оданочување при преобразба, ликвидација и статусни измени
- 2.9 Поедноставен даночен режим за трговски друштва

3. Данок на додадена вредност

- 3.1 Предмет на оданочување
  - 3.1.1 Промет на добра
  - 3.1.2 Промет на услуги
  - 3.1.3. Увоз
- 3.2 Место на промет
- 3.3 Даночен обврзник
- 3.4 Регистрација
- 3.5 Даночна основа
- 3.6 Даночни стапки
- 3.7 Време на настанување на даночниот долг
- 3.8 Пресметување на данокот
- 3.9 Одбиток на претходниот данок
- 3.10. Исклучување на правото на одбиток на претходниот данок
- 3.10 Исправка на одбитокот на претходниот данок
- 3.11 Даночен должник
  - 3.11.1 Даночен обврзник-вршител на промет
  - 3.11.2 Пренесена даночна обврска (reverse charge):
    - а) на примателот на добра или корисникот на услуга
    - б) во градежништво, на промет на употребен материјал и отпад и во постапка на присилна наплата и присилно извршување
- 3.12 Даночна пријава
- 3.13 Административни обврски (евиденциски обврски и издавање фактура)

4. Акцизи

- 4.1 Акцизни добра
- 4.2 Акцизен обврзник
- 4.3 Акцизен склад и акцизна дозвола
- 4.4 Акцизен период
- 4.5 Определување на акцизата
  - 4.5.1 Акциза на алкохол и алкохолни пијалоци
  - 4.5.2 Акциза на тутунски производи
  - 4.5.3 Акциза на енергенти и електрична енергија

5. Данок на моторни возила

- 5.1 Предмет на оданочување
  - 5.1.1 Нови моторни возила
  - 5.1.2 Употребувани моторни возила
- 5.2 Ослободувања и враќање на данокот
- 5.3 Настанување на обврската и обврзник
- 5.4 Основица за пресметка на данокот
- 5.5 Утврдување и плаќање на данокот

6. Даноци на имот

- 6.1 Данок на имот
- 6.2 Данок на наследство и подарок
- 6.3 Данок на промет на недвижности

7. Придонеси за задолжително социјално осигурување

- 7.1 Видови на придонеси
- 7.2 Обврзници за плаќање на придонеси
  - 7.2.1 Обврзник за плаќање на придонес за задолжително пензиско осигурување
  - 7.2.2 Обврзник за плаќање на придонес за задолжително здравствено осигурување
  - 7.2.3 Обврзник за плаќање на придонес за задолжително осигурување во случај на невработеност
- 7.3 Обврзници за пресметка и уплата на придонеси
- 7.4 Основица за пресметка на придонеси
  - 7.4.1 Најниска и највисока основица за пресметка и уплата на придонеси
- 7.5 Рок за уплата на придонесите
- 7.6 Утврдување и наплата на придонесите

Б. ДЕЛОВНО ПРАВО

1. Трговски друштва

- 1.1 Што е трговско друштво, односно компанија и кој може да ја основа?
- 1.2 Влог во трговско друштво
- 1.3 Имот на трговско друштво
- 1.4 Договор за трговско друштво или статут на друштвото
- 1.5 Предмет на работење на трговското друштво
- 1.6 Фирма на трговското друштво
- 1.7 Друштвото како правно лице
- 1.8 Застапување на трговското друштво
- 1.9 Видови на трговски друштва
  - 1.10 Јавно трговско друштво
  - 1.11 Командитно друштво
  - 1.12 Друштво со органичена одговорност

- 1.13 Акционерски друштва, акционерство и акционерски права
  - 1.13.1 Што е акционерско друштво?
  - 1.13.2 Право на глас содржано во акциите
  - 1.13.3 Индивидуални членски права
  - 1.13.4 Колективни членски права
  - 1.13.5 Индивидуални имотни права
  - 1.13.6 Управување со акционерско друштво
  - 1.13.7 Собрание на акционерско друштво
- 1.14 Класификација на трговците
- 1.15 Сметководство
- 1.16 Попис
- 1.17 Годишни сметки и финансиски извештаи
  - 1.17.1 Ревизија на финансиски извештаи и избор на овластен ревизор
  - 1.17.2 Финансиски резултат и објавување на усвоената годишна сметка и одобрени финансиски извештаи
  - 1.17.3 Распоредување на добивката и покривање на загуба
  - 1.17.4 Задолжителна општа резерва и посебни резерви
- 1.18 Поврзани друштва
- 1.19 Дивиденда
- 1.20 Престанок на трговските друштва
- 1.21 Стечај
  - 1.21.1 Стечајна маса, управување и располагање со имотот што влегува во стечајната маса
  - 1.21.2 Распределба
  - 1.21.3 План за реорганизација
- 1.22 Ликвидација на трговско друштво

2. Облигациони односи

- 2.1 Поим на трговски договори (член 17 од ЗОО)
- 2.2 Договорни страни
- 2.3 Каква способност треба да имаат договорните страни?
- 2.4 Договори на правно лице
- 2.5 Преговори
- 2.6 Понуда за склучување на договор
- 2.7 Преддоговор (член 37 од ЗОО)
- 2.8 Време на склучување на договорот
- 2.9 Место на склучување на договорот
- 2.10 Форма на договорот
- 2.11 Застапување
- 2.12 Полномошно (член 81 од ЗОО)
- 2.13 Средства за обезбедување на исполнување на договорните обврски
- 2.14 Исполнување и начин на исполнување на договорот

- 2.15 Камати
- 2.16 Последици и одговорност за штета поради неисполнување на ТД (штета)
- 2.17 Договор за ортаклак

3. Хартии од вредност

- 7.1 Основни одредби
- 7.2 Финансиски деривативи
- 7.3 Видови хартии од вредност
  - 7.3.1 Акција
  - 7.3.2 Обврзници
  - 7.3.3 Сертификат за депозит
  - 7.3.4 Благајнички, комерцијални и државни записи

4. Законска рамка на ревизијата

- 4.1 Законско дефинирање на ревизијата
- 4.2 Совет за унапредување и надзор на ревизијата
- 4.3 Професионално здружување на овластените ревизори
- 4.4 Стекнување на звањето овластен ревизор и континуирана професионална едукација
- 4.5 Независност во вршењето на ревизијата

5. Законска рамка на сметководството

- 5.1 Закон за вршење на сметководствени работи
- 5.2 Закон за сметководство за непрофитните организации

6. Работни односи

- 6.1 Заработувачка – плата
- 6.2 Надоместување на трошоците поврзани со работата
- 6.3 Годишен одмор

I. ФИНАНСИСКО ИЗВЕСТУВАЊЕ

1. Концептуална рамка

- 1.1. Концептуална рамка на ОМСС
- 1.2. Целта на финансиските извештаи
- 1.3. Основни претпоставки
- 1.4. Квалитативни карактеристики на финансиски информации
- 1.5. Елементи на финансиски извештаи
- 1.6. Признавање и мерење на елементите на финансиските извештаи
- 1.7. Објективно презентирање и усогласеност со МСФИ

2. Регулаторната рамка

- 2.1. Потребата за регулаторна рамка
- 2.2. Одборот за меѓународни сметководствени стандарди
- 2.3. Утврдување на Меѓународните стандарди за финансиско известување

3. Презентирање на објавените финансиски извештаи

- 3.1. МСС 1 Презентирање на финансиски извештаи
- 3.2. Извештај за финансиска состојба
- 3.3. Биланс на успех и извештај за останата сеопфатна добивка
- 3.4. Промени во главнина
- 3.5. Белешки кон финансиските извештаи

4. Нетековни средства

- 4.1. МСС 16 Недвижности, постројки и опрема
- 4.2. Сметководство за депрецијација
- 4.3. МСС 20 Државни поддршки
- 4.4. МСС 40 Вложувања во недвижности
- 4.5. МСС 23 Трошоци за позајмување

5. Нематеријални средства

- 5.1. МСС 38 Нематеријални средства
- 5.2. Трошоци за истражување и развој
- 5.3. Гудвил (МСФИ 3)

6. Обезвреднување на средствата

- 6.1. МСС 36 Обезвреднување на средства
- 6.2. Единици што генерираат пари
- 6.3. Гудвил и обезвреднување на средствата
- 6.4. Сметководствен третман на загуба од обезвреднување

7. Известување за финансиската успешност

- 7.1. МСС 8 Сметководствени политики, промени на сметководствени проценки и грешки
- 7.2. Промени во сметководствените политики
- 7.3. Грешки
- 7.4. МСФИ 5 Нетековни средства кои се чуваат за продажба и прекиното работење
- 7.5. МСС 10 Настани по периодот на известување

8. Вовед во групи

- 8.1. Финансиски извештаи за група
- 8.2. Консолидирани и посебни финансиски извештаи
- 8.3. Содржина на финансиските извештаи за група и структура на групата
- 8.4. Поврзани страни

9. Консолидиран извештај за финансиска состојба

- 9.1. Резиме на постапки за консолидација
- 9.2. Неконтролирани учества
- 9.3. Дивиденди исплатени на подружница
- 9.4. Гудвил што произлегува од консолидација
- 9.5. Неконтролирано учество по објективна вредност
- 9.6. Тргување во рамки на групата
- 9.7. Продажба на нетековни средства во рамки на групата
- 9.8. Стекнување на подружница во текот на пресметковниот период
- 9.9. Објективни вредности во сметководството за стекнувања

10. Консолидиран биланс на успех и извештај за останата сеопфатна добивка

- 10.1. Консолидиран биланс на успех
- 10.2. Консолидиран биланс на успех и извештај за останата сеопфатна добивка

11. Сметководство за придружени ентитети

- 11.1. Сметководство за придружени ентитети
- 11.2. Метод на главнина
- 11.3. Презентација на ефекти од учеството во придружени ентитети во консолидираните извештаи

12. Залихи и Договори за изградба

- 12.1. Залихи и производство во тек (МСС 2)
- 12.2. МСС 11 Договори за изградба

13. Резервирања, неизвесни обврски и неизвесни средства

- 13.1. Резервирања
- 13.2. Резервирања за реструктурирање
- 13.3. Неизвесни обврски и неизвесни средства

14. Финансиски средства и обврски

- 14.1. Финансиски инструменти
- 14.2. Презентирање на финансиските инструменти
- 14.3. Обелоденување на финансиските инструменти
- 14.4. Признавање на финансиските инструменти
- 14.5. Мерење на финансиските инструменти

15. Сметководство од правна наспроти комерцијална гледна точка

- 15.1. Објаснување за вонбилансно финансирање
- 15.2. Суштина над форма
- 15.3. Концептуална рамка на ОМСС
- 15.4. Вообичаени облици на вонбилансно финансирање
- 15.5. Признавање на приходи

16. Наеми

- 16.1. Видови наеми
- 16.2. Сметководство за оперативни наеми
- 16.3. Сметководство за финансиски наеми
- 16.4. Сметководствен третман на наемите кај наемателите

17. Сметководство за даноци

- 17.1. Тековен данок
- 17.2. Одложен данок
- 17.3. Оданочиви времени разлики
- 17.4. Одбитни времени разлики
- 17.5. Мерење и признавање на одложен данок
- 17.6. Оданочување во извештаите на друштвото

18. Заработувачка по акција

- 18.1. МСС 33 Заработувачка по акција
- 18.2. Основна заработувачка по акција
- 18.3. Ефектот на промените во структурата на капиталот врз ЗПА
- 18.4. Разводната заработувачка по акција
- 18.5. Презентирање, обелоденување и други прашања

19. Анализирање и толкување на финансиските извештаи

- 19.1. Општи категории на коефициенти
- 19.2. Профитабилност и поврат на капитал
- 19.3. Ликвидност, задолженост и обртен капитал
- 19.4. Коефициенти за вложување за акционерите
- 19.5. Презентирање на финансиска успешност

20. Ограничувања на финансиските извештаи и техниките за толкување

- 20.1. Ограничувања на финансиските извештаи
- 20.2. Сметководствени политики и ограничувања на анализата на коефициентите

21. Извештаи за парични текови

- 21.1. МСС 7 Извештај за парични текови
- 21.2. Изготвување на извештајот за парични текови
- 21.3. Толкување на извештаите за парични текови

22. Алтернативни модели и практики

- 22.1. Историска набавна вредност наспроти тековна вредност
- 22.2. Концепти за капитал и одржување на капиталот
- 22.3. Тековна куповна моќ
- 22.4. Сметководство врз основа на тековни трошоци

23. Специјализирани ентитети, непрофитни ентитети и ентитети во јавниот сектор

- 23.1. Примарни цели за непрофитни ентитети и ентитети во јавниот сектор
- 23.2. Регулаторна рамка за непрофитните ентитети и ентитети во јавниот сектор
- 23.3. Мерење на успешноста

II. РЕВИЗИЈА 2

1. Регулаторно опкружување

- 1.1 Меѓународно регулаторно опкружување за ревизија и услуги за уверување

2. Професионални и етички разгледувања

- 2.1 Кодекс за етика и однесување
- 2.2 Професионална одговорност

3. Управување со практиката

- 3.1 Контрола на квалитет
- 3.2 Добивање и прифаќање ревизорски ангажмани

4. Ревизија на историски финансиски информации

- 4.1 Планирање и процена на ризик
- 4.2 Докази
- 4.3 Оценување и проверка на ревизорски наоди
- 4.4 Оценување и проверка): прашања поврзани со специфични сметководствени проблеми од ставките на Билансот на состојба
- 4.5 Оценување и проверка : прашања поврзани со специфични сметководствени проблеми од ставките на Билансот на успех
- 4.6 Ревизија на групации и транснационални ревизии

5. Други ангажмани

- 5.1 Услуги поврзани со ревизијата и други услуги за уверување
- 5.2 Перспективни финансиски информации (ПФИ)
- 5.3 Судски ревизии
- 5.4 Општествена и еколошка ревизија
- 5.5 Внатрешна ревизија и користење надворешни услуги

6. Известување

- 6.1 Известување

7. Тековни прашања и најнови настани

- 7.1 Актуелни прашања

III. КОРПОРАТИВНО УПРАВУВАЊЕ И ЕТИКА

1. Корпоративно управување

- 1.1. Начела на ефективното корпоративно управување
- 1.2. Улогата на одборот на директори
- 1.3. Кодекс на однесување
- 1.4. Влијание на Законот Sarbanes-Oxley
- 1.5. Улогата на ревизорот во корпоративното управување
- 1.6. Контрола на корпоративното управување (внатрешна и надворешна)
- 1.7. Надоместок на раководството

2. Етика

- 2.1. Природа на етиката
- 2.2. Правила наспроти начела
- 2.3. Професионално однесување и усогласеност со етичките стандарди
- 2.4. Концепти на независност, скептицизам, одговорност и очекувања од јавноста
- 2.5. Етика и право
- 2.6. Усогласеност со основните етички начела
- 2.7. Етиката и ревизорот
- 2.8. Постапка за алармирање на раководство
- 2.9. Конфликт на интереси
- 2.10. Последици од неетичко однесување
- 2.11. Етика и корпоративно управување

IV. УПРАВУВАЊЕ СО ФИНАНСИИ

1. Управување со финансии и финансиски цели

- 1.1 Природата и целта на управувањето со финансии
- 1.2 Финансиски цели и врската со корпоративната стратегија
- 1.3 Заинтересирани страни
- 1.4 Мерење на достигнувањето на корпоративните цели
- 1.5 Поттикнување на постигнувањето на целите на заинтересираните страни
- 1.6 Непрофитни организации

2. Економски амбиент за деловно работење

- 2.1 Преглед на макроекономската политика
- 2.2 Фискална политика
- 2.3 Монетарна и политика на каматна стапка
- 2.4 Девизни курсеви
- 2.5 Политика на конкуренција
- 2.6 Помош од Владата на деловното работење
- 2.7 Зелена политика
- 2.8 Регулирање на корпоративното управување

3. Финансиски пазари и институции

- 3.1 Финансиски посредници
- 3.2 Пазари на пари и пазари на капитал
- 3.3 Меѓународни пазари на пари и капитал
- 3.4 Каматни стапки и стапки на поврат

4. Обртен капитал

- 4.1 Природа на обртниот капитал
- 4.2 Цели на обртниот капитал
- 4.3 Улогата на управувањето со обртниот капитал
- 4.4 Оперативниот циклус на готовината
- 4.5 Коефициенти на ликвидност

5. Управување со обртен капитал

- 5.1 Управување со залихи
- 5.2 Управување со побарувања од купувачи

6. Финансирање на обртен капитал

- 6.1 Управување со готовина
- 6.2 Прогнози на готовински тек
- 6.3 Управување со финансиските средства на претпријатието
- 6.4 Модели на управување со готовина
- 6.5 Вложување на вишокот на готовина

6.6 Стратегии за финансирање на обртен капитал

7. Инвестициони одлуки

- 7.1 Инвестиција
- 7.2 Процесот на планирање на капитал
- 7.3 Релевантни готовински текови
- 7.4 Период на враќање
- 7.5 Поврат на ангажиран капитал

8. Инвестициони одлуки користејќи методи на дисконтиран готовински тек

- 8.1 Дисконтиран готовински тек
- 8.2 Метода на нето сегашна вредност
- 8.3 Метода на интерна стапка на поврат
- 8.4 Споредба на нето сегашна вредност и интерна стапка на поврат
- 8.5 Оценка на методата на дисконтиран готовински тек за проценка на проект

9. Вкалкуирање на инфлација и данок во инвестициони одлуки

- 9.1 Вкалкуирање на инфлацијата
- 9.2 Вкалкуирање на данокот

10. Проценка на проект и ризик

- 10.1 Ризик и неизвесност
- 10.2 Анализа на чувствителност
- 10.3 Анализа на веројатност
- 10.4 Други техники за прилагодување на ризик

11. Специфични инвестициони одлуки

- 11.1 Одлуки да се изнајми или купи
- 11.2 Одлуки за замена на средство
- 11.3 Рационализирање на капиталот

12. Каматен ризик

- 12.1 Каматни стапки
- 12.2 Каматен ризик
- 12.3 Причини за флукуација на каматната стапка
- 12.4 Управување со каматен ризик
- 12.5 Деривативи на каматна стапка

13. Извори на финансирање

- 13.1 Краткорочни извори на финансирање
- 13.2 Финансирање со долг
- 13.3 Форма на ризичен капитал
- 13.4 Финансирање преку акционерски капитал

14. Дивидендна политика

- 14.1 Внатрешни извори на финансии
- 14.2 Дивидендна политика

15. Задолженост и структура на капитал

- 15.1 Задолженост
- 15.2 Влијание врз богатството на акционерот
- 15.3 Финансирање на мали и средни претпријатија

16. Структура на капитал

- 16.1 Теории за структурата на капитал
- 16.2 Влијание на трошокот на капиталот врз инвестициите

17. Трошок на капиталот

- 17.1 Трошок на капиталот
- 17.2 Моделот на раст на дивиденда
- 17.3 Модел за вреднување на капитално средство
- 17.4 Трошок на долгот
- 17.5 Пондериран просечен трошок на капитал

18. Деловни проценки

- 18.1 Природа и целта на проценка на вредноста на претпријатието
- 18.2 Основи за проценка на вредноста на средствата
- 18.3 Методи за проценка на вредноста на основа на добивката
- 18.4 Модели за проценка на вредноста базирани на готовински текови
- 18.5 Вреднување на долг

19. Пазарна ефикасност

- 19.1 Хипотеза за пазарна ефикасност
- 19.2 Вреднување на акции

20. Валутен ризик

- 20.1 Девизни курсеви
- 20.2 Валутен ризик
- 20.3 Причини за флукуација на девизен курс
- 20.4 Управување со валутен ризик
- 20.5 Валутни деривативи

ЛИТЕРАТУРА:

1. ПРОФЕСИОНАЛНА РЕГУЛАТИВА – СТАНДАРДИ И КОДЕКС:

- i) Меѓународни стандарди за финансиско известување МСФИ 2009
- ii) Прирачник за објави за меѓународна контрола на квалитет, ревизија, проверка и други ангажмани на уверување и поврзани услуги Дел I и Дел II, 2018 година.
- iii) Прирачник на Меѓународни стандарди за ревизија, контрола на квалитет, ангажмани за уверување, ангажмани за проверка и поврзани услуги и Кодекс на етика 2009
- iv) Supplement to the Handbook of international quality control, auditing, review, other assurance, and related services pronouncements – Part III

2. ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА:

Основна:

- i) Закон за данокот на личен доход
- ii) Закон за данокот на добивка
- iii) Закон за данокот на додадена вредност
- iv) Закон за акцизите
- v) Закон за данок на моторни возила
- vi) Закон за даноците на имот
- vii) Закон за придонеси од задолжително социјално осигурување
- viii) Закон за трговските друштва
- ix) Закон за облигационите односи
- x) Закон за хартии од вредност
- xi) Закон за ревизија
- xii) Закон за работните односи
- xiii) Закон за вршење на сметководствени работи
- xiv) Закон за сметководство за непрофитните организации

3. ОСНОВНА СТРУЧНА ЛИТЕРАТУРА

Учебнички материјали за професионални испити организирани од Association of Chartered Certified Accountants преведени на македонски јазик, во издание на BPP Learning Media;

4. ПОШИРОКА ЛИТЕРАТУРА

- i) Божиновска Лазаревска, З., Трпеска, М., (2021), Основи на сметководство 2 изд Универзитет Св. Кирил и Методиј во Скопје, Економски факултет - Скопје;
- ii) Атанасовски А., (2019), Финансиско сметководство 1 изд., Универзитет Св. Кирил и Методиј во Скопје, Економски факултет - Скопје,
- iii) Хорнгрен, Г. Т., Сандем, Г.Л., Филбрик, Д., (2010) Вовед во финансиско сметководство, МАГОР, превод на Влада на РМ;
- iv) Марковски, С., Недев, Б., (2003), Сметководство на менаџментот 2 изд, Универзитет Св. Кирил и Методиј во Скопје, Економски факултет - Скопје,
- v) Арсов, С., (2016), Финансиски менаџмент, Универзитет Св. Кирил и Методиј во Скопје, Економски факултет - Скопје,
- vi) Mackenzie, B., Coetsee, D., Njikizana, T., Chamboko, R., Colyvas, B., Hanekom, B., (2012), Wiley IFRS 2013: Interpretation and Application of International Accounting and Financial Reporting Standards; John Wiley and Sons;
- vii) PKF International Ltd, (2018), Wiley Interpretation and Application of IFRS Standards 2018, John Wiley and Sons;

- viii) Божиновска Лазаревска, З., (2011), Ревизија 2 изд., Универзитет Св. Кирил и Методиј во Скопје, Економски факултет - Скопје,
- ix) White, G. I., Sondhi, A. C., Fried, D., (2003), Анализа и користење на финансиските извештаи, КХВ.

Програмата за полагање на испит за стекнување на звањето ревизор стапува на сила со денот на нејзиното донесување, а ќе се применува по добивање на согласност на Советот за унапредување и надзор на ревизијата на Република Северна Македонија.

Драган Димитров
Претседател на ИОРРМ